

Magyarország Alkotmánybírósága
1015 Budapest Donáti u. 35-45.
A Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtás Csoportja útján

Tisztelt Alkotmánybíróság!

SZEGEDI TÖRVÉNYSZÉK	
11	
Ért.: 2019 AUG 13.	26
Példány: 1	Mell: db
Az ügyirat száma: 5. Bv. 245/2018.	
Molnár	

[REDACTED] :
[REDACTED] képviselőjében eljárva (ügyvédi meghatalmazás P/L

szám alatt csatolva) a következő

alkotmányjogi panasz indítványt

terjesztem elő.

Kérelem

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: IV/ 0 1 4 7 3 - 0 / 2019	
Érkezett: 2019 SZEPT 16.	
Példány: 1	Kezelőiroda:
Melléklet: 6 db	Ju

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az alábbiakban részletesen kifejtendő indokok alapján a Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának 5.Bv.245/2018/20. számon hozott végzését (P/2. számon csatolva) és az azt helybenhagyó, Szegedi Törvényszék 5.Bpkf.841/2019/2. számú végzését (P/3. számon csatolva), mint alaptörvény-ellenes bírói döntést megsemmisíteni szíveskedjék.

I. Jogalap

Kérelmem anyagi jogi jogalapja Magyarország Alaptörvényének III. Cikke, (kínzás és embertelen bánásmód tilalma) és XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdése (bíróshoz való jog és jogorvoslathoz való jog, tisztességes eljáráshoz való jog).

Kérelmem eljárásjogi alapja az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvény 27. § (1) bekezdése, amely alapján az Alkotmánybíróság felülvizsgálja a bírói döntés Alaptörvénnyel való összhangját, és megsemmisíti az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán az Alaptörvénnyel ellentétes bírói döntést.

II. Indítványozó személyes érintettsége

Az Indítványozó személyes érintettségét igazolja, hogy a végzések az Indítványozó büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban Bv. tv.) 10/A. § szerinti kártalanítási ügyében születettek, melyben kérelmezői minőségben vett részt.

kor Tüd. volt
07. 2018

III. Határidő

A P/3. szám alatt csatolt végzést 2019. július 3. napján kézbesítették Indítványozó részére, így az Abtv. 30. § (1) alapján az alkotmányjogi panasz határidőben kerül benyújtásra.

IV. Jogorvoslati lehetőségek kimerítése

Megállapítható, hogy indítványozónak a támadott végzésekkel szemben további jogorvoslati lehetőség nem volt biztosítva. A Bv.tv. 51. § (5) bekezdése értelmében büntetés-végrehajtási bíró és a törvényszék másodfokú határozatával szemben csak a Be. szerinti törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatnak van helye, amely kezdeményezésére Indítványozónak nincs lehetősége.

V. Alapvető alkotmányjogi jelentőség és bírói döntést érdemben befolyásoló Alaptörvény-ellenesség

A jelen ügy tárgyát képező alkotmányossági kérdés alapvető jelentőségét az adja, hogy a sérelmezett döntések Indítványozónak az Alaptörvény XVIII. Cikkében foglalt jogait teljes mértékben kiüresítették. A bíróságok az ésszerű határidőn belüli elbírálás követelményét figyelmen kívül hagyva jártak el és az önkényes bírói jogértelmezés eredményeként úgy utasították el érdemi vizsgálat nélkül (formai hiányosságra hivatkozva) Indítványozó kártalanítási kérelmét, ami miatt az Indítványozó bírósághoz való joga és a jogorvoslathoz való joga is sérült.

A jelen beadványban támadott végzések olyan bírói jogértelmezés eredményeként születtek, ami sérti az Alaptörvény B) cikkéből fakadó jogállamiság elvét. Az Alaptörvény 28. cikkének értelmében a bíróságoknak a jogszabályokat azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezni, azonban a kártalanítási eljárásban az eljáró bíróság értelmezése az általános bírósági gyakorlattal is ellentétes módon, önkényesen (*contra legem*) alkalmazta a releváns jogszabályokat, amelynek eredményeként olyan döntések születtek, amik sértik Indítványozónak az Alaptörvény XXVIII. Cikkében biztosított tisztességes eljáráshoz való jogát, tehát megállapítható a bírói döntést érdemben befolyásoló Alaptörvény-ellenesség.

Az ügy alapvető alkotmányjogi jelentőségét támasztja alá az is, hogy a támadott végzések Indítványozó emberi méltóságát is érintik, hiszen az Alaptörvény III. Cikkében foglalt kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmód tilalmának, a Magyar Állam általi be nem tartását kompenzáló eljárás során sérültek Indítványozó Alaptörvényben védett jogai. Mindezért a jelen beadványban tárgyalt kérdéssel a t. Alkotmánybíróságnak érdemben kell foglalkoznia.

A panasz hangsúlyozottan nem ütközik az ún. negyedfokú jogorvoslat tilalmának elvébe, a beadványban foglaltakat semmiképpen nem lehet ekként értelmezni, az egyértelműen ellentétes lenne az Indítványozó előadásával és annak szándékolt tartalmával, mely tehát nem „önmagában” támadja a bírói döntéseket, hanem a fentiekben már jelzett és a továbbiakban részleteiben kifejtendő alkotmányjogi kontextusban.

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvény 52. § (5) bekezdése értelmében az Indítványozó kéri adatai zártan kezelését.

•••

I.

TÉNYEK

1. Indítványozó 2017. május 1. napján kártalanítás iránti kérelmet nyújtott be az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt, melyet a büntetés-végrehajtási intézet 2018. február 16-án továbbított a Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtási csoportja részére.
2. Indítványozó a kérelmében sérelmezett időszakként 2000. december 27. napjától 2017. május 15. tartó időszakot jelölte meg, és előadta, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezés körülményeire tekintettel 2015. március 16-án panasszal fordult az Emberi Jogok Európai Bíróságához (továbbiakban: EJEB), a kérelmét az EJEB **13988/15.** számon nyilvántartásba vette (az iktatásról szóló tájékoztató másolata **P/4.** számon csatolva).
3. Bár a bv. intézetnek 11 hónapba telt, mire felterjesztette a kérelmet az illetékes törvényszékhez, az elsőfokú végzés szerint a kártalanítási igény megalapozottságának tárgyában érdemben nem nyilatkozott, ugyanakkor a Csongrád Megyei Főügyészség Bv.3314/2018/2. számúvéleményében 5135 napra megalapozottnak találta.
4. A Szegedi Törvényszék 2019. május 7. napján kelt 5.Bv.245/2018/20. számú végzésében a kártalanítási kérelmet – 2 évvel a kérelem előterjesztése után - érdemi vizsgálat nélkül elutasította. A végzés indokolása szerint az elutasítás oka, hogy Kérelmező nem terjesztette elő a Bv. tv. 144/B. § szerinti panaszt.
5. Indítványozó fellebbezést nyújtott be a végzés ellen, elsődlegesen kérve a kérelem érdemi vizsgálatát és kártalanítás megállapítását, másodlagosan kérve az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és új eljárás lefolytatását, illetve harmadlagosan kérve a kérelem 2016. december 31. napjáig történő elbírálását.
6. A Szegedi Törvényszék másodfokú 5.Bpkf.841/2019/2. számú végzésében helybenhagyta az elsőfokú határozatot, megállapítva, hogy a 2017. január 1. napját követően is

folyamatosan jogsértő fogvatartásban lévő elítéltek esetében a Bv. tv. általános szabályai szerint kell vizsgálni a kártalanítás benyújtásának feltételeit.

• • •

II.

A BÍRÓI DÖNTÉS ALAPTÖRVÉNYELLENESSÉGÉNEK AZ OKA

7. Mielőtt a bírói döntés alaptörvény ellenességének okait részletesen kifejtem, előzetesen hivatkozom az Alkotmánybíróságnak a magyar állam nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítésével kapcsolatos gyakorlatára, elvárásaira.

8. Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése azt a kötelezettséget rója az államra, hogy nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítsa a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. A *pacta sunt servanda* elvéből következően tehát az Alkotmánybíróságnak és a rendes bíróságoknak akkor is követnie kell a strasbourgi joggyakorlatot, az abban meghatározott alapjogvédelmi szintet, ha saját megelőző, „precedens-határozataiból” ez kényszerűen nem következne (1718/B/2010. AB határozat).

A kínzás és embertelen bánásmód tilalmának megsértése – Alaptörvény III. Cikk

9. A kínzás, az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát az Alaptörvény mellett valamennyi jelentős nemzetközi emberi jogi egyezmény is előírja.

10. Az Európa Tanács tagállamai 1987. november 26. napján Strasbourgban aláírták a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezményt (Magyarországon az 1995. évi III. törvény hirdette ki), amely kifejezetten azt a célt szolgálja, hogy a szabadságuktól megfosztott személyeknek a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód elleni védelmét nem bírósági, hanem megelőző jellegű, látogatáson alapuló eljárások segítségével erősítsék. Az 1. cikk alapján jött létre a CPT, amely a részes államokban tett látogatások során vizsgálja meg a fogvatartottakkal való bánásmódot, majd jelentéseiben - amennyiben ez szükséges - ajánlásokat, javaslatokat tesz az érintett államnak. Az Európa Tanács számos dokumentumban foglalkozott a fogvatartottakkal kapcsolatos megfelelő bánásmóddal, amelyek közül - jelen ügy tárgyára figyelemmel - kiemelést érdemel a Miniszteri Bizottság Rec. (2006) 2. számú ajánlása az (új) Európai Börtön szabályokról, valamint a Miniszteri Bizottság R (99) 22. számú ajánlása a börtönök túlzsúfoltságáról és a börtönnépesség növekedéséről.

Az EJEB esetjoga

11. Az Egyezmény 3. Cikkét az egyik legalapvetőbb cikkének kell tekinteni, amely az Európa Tanácsot megalkotó demokratikus társadalmak alapértékeit testesíti meg (lásd: *Pretty v. Egyesült Királyság*, no. 2346/02, § 49, ECHR 2002-III). Ellentétben az Egyezmény más rendelkezéseivel, abszolút módon van megfogalmazva, kivétel, fenntartás, az Egyezmény 15. Cikke szerinti eltérés lehetősége nélkül (lásd: *Chahal v. Egyesült Királyság*, 1996. november 15., § 79, *Reports* 1996-V).

12. Az embertelen bánásmódnak el kell érnie egy bizonyos súlyosságot ahhoz, hogy a 3. Cikk hatálya alá essen. Ezen minimumszint értékelése relatív, az eset összes körülményétől függ, mint például a bánásmód természetétől és körülményeitől, időtartamától, fizikális és mentális hatásától és, bizonyos mértékben, az áldozat nemétől, korától és egészségi állapotától (lásd: *Costello-Roberts v. Egyesült Királyság*, 1993. március 25., § 30, *Series A* no. 247-C, és *A. v. Egyesült Királyság*, 1998. szeptember 23., § 20, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VI).

13. Az EJEB következetes ítélkezési gyakorlata értelmében kizárólag a jogszerű bánásmód vagy büntetés bizonyos formáihoz szükségszerűen kapcsolódó szenvedésen túlmenő, további szenvedés és megalázás sérti az Egyezmény 3. cikkében foglalt tilalmat. A személyi szabadságtól való megfosztáshoz vezető intézkedések (jellemzően valamely kényszerintézkedés vagy szabadságvesztés büntetés okán történő fogvatartás) gyakran járnak együtt ezzel a körülménnyel, ezért az államnak biztosítania kell, hogy egy személy fogvatartásának körülményei ne sértsék az adott személy emberi méltóságát. Az államnak ennek megfelelően garantálnia kell, hogy az intézkedés végrehajtásának módja és formája nem teszi ki a személyt a fogvatartásával elkerülhetetlenül együtt járó szenvedés szintjén túlmenő szorongásnak vagy megpróbáltatásnak, illetve azt is, hogy - egy büntetés-végrehajtási intézettől elvárható mértékben - a fogvatartott egészsége és jóléte megfelelően biztosított legyen (*Kudta v. Lengyelország* [GC], (30210/96.), 2000. október 26., 92-94. bekezdés).

Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata

14. Az Alkotmánybíróság a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód, illetve büntetés abszolút tilalmát kimondó rendelkezés [Alkotmány 54. § (2) bék., illetve Alaptörvény III. cikk (1) bek.] tartalmának részletes kifejtésével először a 32/2014 (XI. 3.) számú határozatában foglalkozott. Ebben a döntésében az Alkotmánybíróság megállapította, hogy bár az Alaptörvény külön cikkben szabályozza az emberi élethez és méltósághoz való jogot (II. cikk) és a kínzás, embertelen, megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát (III. cikk), az alkotmányozó hatalom normaszerkesztési módja csupán formai különállást valósít meg, így az Alkotmánybíróság értelmezésében a III. cikk (1) bekezdésében megjelenő tilalmak az emberi

élethez és méltósághoz való jog megsértése tilalmának önálló, speciális megfogalmazásai is egyben. E felfogás összhangban van az Egyezmény 3. cikkének EJEB által kibontott tartalmával is, amely szerint az említett tilalmak megszegése az emberi méltóság sérelmét is jelenti.

15. A fogvatartottak alapjogaiba "[...] történő beavatkozás jogalapját a büntetőeljárásban meghozott jogerős ítélet teremti meg, a tényleges korlátozás, beavatkozás azonban a végrehajtás menetében történik. Az egyének helyzetében jogilag ugyan az elítélés, ám ténylegesen a végrehajtás ténye váltja ki az érzékelhető változást." [5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27, 31., legutóbb megerősítve: 30/2013. (X. 28.) AB határozat, ABH 2013, 892, 902.] Az Alkotmánybíróság mindezekre figyelemmel hangsúlyozza, hogy **a kínzás, az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmának abszolút jellegéből következik, hogy érvényesülését minden esetben - így a fogvatartás végrehajtása során is - biztosítani kell.**

Fenti elvek jelen ügyre alkalmazva

16. Jelen beadványban támadott bírósági végzések sértik az Alaptörvény III. Cikkét, mivel nem biztosítanak kompenzációt Indítványozónak szabadságvesztés büntetés végrehajtása során elszenvedett kínzás tilalmába ütköző sérelmek miatt. Hangsúlyozandó, hogy az Indítványozó ezen sérelmeiért semmilyen kompenzációt nem kapott a Törvényszék határozatai értelmében. A kínzás- és embertelen bánásmód tilalma jellegéből fakadóan olyan alapjog, melynek sérelme sokszor csak utólagos kompenzációval orvosolható. Jelen ügyben a büntetés-végrehajtási intézmények állapota miatt az állam nem képes biztosítani az emberhez méltó fogvatartási körülményeket, pedig erre kötelezettsége lenne.

17. Az Egyezmény 3. cikke alapján az államnak azt kell biztosítania, hogy a személy fogvatartására az emberi méltóság tiszteletben tartásával összeegyeztethető feltételek között kerüljön sor, hogy az intézkedés végrehajtásának módja és módszere ne vesse az egyént a fogvatartással óhatatlanul együtt járó szenvedés elkerülhetetlen szintjét meghaladó erősségű gyötrelmére és nehézség alá (ld. *Kudła v. Poland* [GC], no. 30210/96, §§ 92-94, ECHR 2000-XI). Indítványozó rendkívül hosszú időt töltött a kínzás tilalmába ütköző fogvatartási körülmények között, amiért semmilyen kompenzációban nem részesült, pedig korábban az EJEB-hez is fordult, ahol kérelmének vizsgálatát arra tekintettel függesztették fel, hogy új hazai jogorvoslat került bevezetésre, azonban Indítványozó esetében ez a jogorvoslati lehetőség sem volt hatékony.

18. **Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.**

Ésszerű határidőn belüli elbírálás követelménye

19. Az Alaptörvény a tisztességes eljáráshoz való jogot és az annak részét képező „ésszerű határidő” követelményét két cikkében rögzíti. A hatósági eljárások vonatkozásában az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy „mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék”. A bírósági eljárások tekintetében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint „mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és a kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.” Az ésszerű határidőn belüli eljárás követelménye ennek következtében a hatóságokra és a bíróságokra egyaránt vonatkozik.

20. Az Alaptörvény tehát – a nemzetközi kötelezettségekre tekintettel – az Alkotmány szövegéhez képest a XXVIII. cikk (1) bekezdésben foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részelemeként rögzíti az ésszerű határidőn belüli elbírálás követelményét is. Az Alkotmánybíróság azonban már korai határozataiban is foglalkozott a bírósági eljárás ésszerű időn belüli befejezésének követelményével, és noha ezen elvárás az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében szövegszerűen nem szerepelt, azt a tisztességes eljárás részjogosítványként kezelte [pl. 38/1991. (VII. 3.) AB határozat, ABH 1991, 183–184., 994/D/2005. AB határozat, ABH 2010, 1527, 1533.] [52] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséhez kapcsolódó határozataiban is rögzítette, hogy az ésszerű határidőn belüli elbíráláshoz való jog a tisztességes eljáráshoz fűződő alapjog egyik részjogosítványa {3024/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [18]}, ezért az Alaptörvényben biztosított azon jogok körébe tartozik, amelyek sérelme alkotmányjogi panasz alapját képezheti {3174/2013. (IX. 17.) AB végzés, Indokolás [18]}.

21. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított ésszerű határidőn belüli elbírálás követelményének sérelmét az eljárás egészének összefüggésében kell vizsgálni. Az ésszerű időn belül való elbíráláshoz fűződő alaptörvényi rendelkezés sérelme sok esetben önmagában nem teszi a meghozott bírósági döntést alaptörvény-ellenessé, mivel az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát nem a bírói döntés maga sérti, hanem az azt megelőző eljárás elhúzódása, ezért az Alkotmánybíróság

az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján a bírói döntést nem semmisíti meg, és az ésszerű idő követelményének sérelmét csupán jelezni képes. Jelen ügyben ugyanakkor az ésszerű határidőn belüli elbírálás követelményének megsértése mellett sérült Indítványozó más Alaptörvényben biztosított joga is.

22. Az Alkotmánybíróság szerint az ügy elbírálásához szükséges pertartam megítélése törvényességi szakkérdés {3174/2013. (IX. 17.) AB végzés, Indokolás [20]}. Az eljáró bíróságok mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy a vizsgált ügyben milyen bizonyítási cselekmények elvégzésére, milyen kényszerintézkedések elrendelésére van szükség és azok tekintetében milyen határidőt szabnak. Az Alkotmánybíróság mindig is tartózkodott attól, hogy a bírósági szervezet feletti „szuperbíróság” szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el {3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14], legutóbb pl. 14/2015. (V. 26.), Indokolás [54]}. Ennek következtében alkotmányossági szempontból nem az egyes eljárási cselekmények és az elvégzésükre kitűzött határidők indokoltságát kell vizsgálni, hanem a bíróság azon törekvését, hogy az ügyet – a tisztességes eljárás egyéb követelményeinek a szem előtt tartása mellett – mielőbb elbírálja. Kétségtelen azonban, hogy az Alkotmánybíróság erre a törekvésre nézve az egyes perceseletekből, a fegyelmezett pervezetésből, a pertörténet egyes tényeiből tud következtetéseket levonni.

23. Azt az érdemi vizsgálat nélküli elutasítási okot, amire a bíróság hivatkozik, a beadvány érkeztetésekor azonnal érzékelnie kellett, azonban az eljárás ezt követően is egy évet meghaladó időtartamban folyamatban volt.

24. A büntetés-végrehajtási bíró a Bv.tv. 50. § (1) bekezdés d) pontja szerint, ha az iratok alapján dönt, a kérelmet 15 napon belül bírálja el. A kártalanítási eljárás lefolytatásának fenti határidejének meghosszabbítását a Bv. tv. 436. § (11) bekezdése teszi lehetővé a (10) bekezdés szerint benyújtott panaszok esetében, 30 nappal. Ezen határidőkön belül a bíróságnak tehát érdemi határozatot kellett volna hoznia, azonban jelen ügyben az érdemi vizsgálat nélküli elutasítás – ami ráadásul minden jogalapot nélkülöz – két évig tartott.

25. A döntések nem tartalmazzak arra utaló részt, hogy a bíróság bármilyen vizsgálatot folytatott volna az Indítványozó elhelyezési körülményeivel kapcsolatban, amire természetesen egy érdemi vizsgálat nélküli elutasítás esetében nem is lehet szükség, ugyanakkor így az eljárás elhúzódásának sincsen semmilyen elfogadható indoka, az ésszerű határidőn belüli elbírálás követelményét a bíróság rendkívül súlyosan megsértette.

A tisztességes eljáráshoz való jog megsértése - Contra legem jogértelmezés

26. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése deklarálja a tisztességes eljáráshoz való jogot. Az Alkotmánybíróság klasszikus megfogalmazásában: „a tisztességes eljáráshoz való jog

az Alkotmányban explicit módon nem nevesített, de az alkotmánybíróági gyakorlatban az 57. § (1) bekezdésébe foglalt független és pártatlan bírósághoz való jog, illetve a 2. § (1) bekezdéséből eredő eljárási garanciák védelmének egymásra vonatkoztatásából tartalmilag levezetett alkotmányos alapjog” [315/E/2003. AB határozat].

27. „A „tisztes eljárás” (*fair trial*) követelménye nem egyszerűen egy a bíróságnak és az eljárásnak itt megkövetelt tulajdonságai közül (ti. mint „igazságos tárgyalás”), hanem [...] az Alkotmány alkotmányi rendelkezésben foglalt követelményeken túl az általában elfogadott értelmezése szerint a *fair trial* olyan minőség, amelyet **az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni**. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint **az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás „méltánytalan” vagy „igazságtalan”, avagy „nem tisztességes”** [6/1998. (III. 11.) AB határozat].

28. A tisztességes bírósági eljáráshoz való jog értelmezésére vonatkozó alkotmánybíróági gyakorlat tekintetében a 3025/2016. (II. 23.) AB határozat indokolásának [19] bekezdése szerint „egy eljárás tisztességességét mindig esetről estre lehet csak megítélni, a konkrét ügy körülményeinek figyelembe vételével, ettől függetlenül ugyanakkor nevesíteni lehet számos olyan követelményt, amelyeknek egy eljárásnak meg kell felelnie ahhoz, hogy tisztességesnek minősüljön.

29. Az Alkotmánybíróóság gyakorlata értelmében a tisztességes eljáráshoz való jog vizsgálata kapcsán a szükségességi-arányossági teszt alkalmazása is indokoltá válik. Az Alkotmánybíróóság III/1522/2014. számú 2014. november 11-én kelt határozatában mondta ki a következőket: „A jelen ügyben azt kellett megvizsgálni, hogy a keresetindítási határidő rövidebbé, mint a bírósághoz való fordulás jogának, valamint a tisztességes eljáráshoz való jognak a korlátozása megfelel - e az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében írt szükségességi - arányossági tesztnek, mely szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.” [említett határozat 152.]

30. Figyelemmel arra, hogy a t. Alkotmánybíróóság több döntésében is hivatkozta és rendszeresen figyelemmel van a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára, az alábbiakban a tisztességes eljárás kapcsán ezen fórum gyakorlatát is hivatkozunk. A Bíróság esetjoga értelmében a tisztességes eljáráshoz való jogra történő hivatkozás megillet minden olyan személyt, aki úgy véli, hogy jogellenes beavatkozás történt valamely jogának gyakorlásába, és aki azt panaszolja, hogy nem volt lehetősége arra, hogy igényét a 6. cikk 1. bekezdésében támasztott követelményeknek megfelelően bíróság elé

terjessze. (ld. *Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*, 23 June 1981, § 44, Series A no. 43)

31. Az eljárás tisztessége követelményének sérelmét az EJEB csak akkor tartja megállapíthatónak, ha azt a per későbbi szakaszaiban sem orvosolták. A Bíróság többször megállapította, hogy a tisztességes eljárás kapcsán a szabályozás a Részes Állam hatásköre, annak megtartása pedig a nemzeti bíróságok elsődleges feladata. A Bíróság az ilyen természetű ügyekben az Egyezmény értelmében azt vizsgálja, hogy maga az egész eljárás természete tisztességesnek minősíthető-e. (*Elsholz v. Germany* [GC], no. 25735/94, § 66, ECHR 2000-VIII)

32. A jelen ügyben eljáró bíróság a Bv.tv. 144/B. § szerinti panasz lehetőség bevezetésének céljából kiindulva figyelmen kívül hagyta a kártalanítási eljárás célját és azon egyértelmű jogszabályi rendelkezéseket, amelyek Bv.tv. 144/B. § szerinti panasz benyújtásának kötelezettsége alól mentesíti Indítványozót, megfosztva ezzel Indítványozót a bírósághoz való jogától.

33. A Bv. tv. 436. § (11) bekezdése szerint a 10/A. § szerinti kártalanítási igény benyújtására az az elítélt és egyéb jogcímen fogvatartott is jogosult, aki az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt az EJEB-hez nyújtott be kérelmet, ha a kérelmet az EJEB a módosítás hatálybalépésének napjáig nyilvántartásba vette, kivéve, ha a fogvatartott az EJEB-hez címzett kérelmét 2015. június 10. napját követően nyújtotta be és a kérelem benyújtásakor a jogsértés megszűnésétől számítottan több mint hat hónap telt el. Ugyanezen § (11) bekezdése pedig rögzíti, hogy a (10) bekezdés esetén a 10/A. § (6) bekezdése – amely a Bv. tv. 144/B. § szerinti panasz előterjesztését a kártalanítási eljárás lefolytatásának feltételévé teszi - nem alkalmazható.

34. Ezen jogszabály nyelvtani értelméből következik, hogy azon elítéltek esetében, akik az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt 2015. június 10. napját megelőzően az EJEB-hez fordultak, és kérelmüket 2017. január 1. napjáig az EJEB nyilvántartásba vette, a 10/A. § (6) bekezdése nem alkalmazható.

35. A bíróság ezen jogszabályi rendelkezést figyelmen kívül hagyta, mivel kilépett abból a jogértelmezési keretből, amelyet számára az Alaptörvény előírt. Az önkényes bírói jogértelmezés sértheti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogot.

36. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában összekapcsolta a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot és az önkényes jogalkalmazás tilalmát. Elvi éllel kimondta: „[a] bírói függetlenségnek nem korlátja, sokkal inkább biztosítéka a törvényeknek való alávetettség: a bírónak a határozatait a jogszabályok alapján kell meghoznia. Ha a törvénynek való

alávetettségtől a bíróság eloldja magát, saját függetlenségének egyik tárgyi alapját vonja el. A vonatkozó jogszabályokat be nem tartó bíróság lényegében visszaél saját függetlenségével, amely adott esetben ezen keresztül a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét okozhatja. Az a bírói ítélet, amely alapos ok nélkül hagyja figyelmen kívül a hatályos jogot, önkényes, fogalmilag nem lehet tisztességes, és nem fér össze a jogállamiság alapelvével.” (20/2017. (VII. 18.) számú AB határozat).

37. Az Alkotmánybíróság azonban csak kivételesen, szigorú feltételek fennállása esetén állapítja meg a jogalkalmazói önkény fennállása miatt az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét. Tehát a *contra legem* jogértelmezés és jogalkalmazás önmagában nem alapozza meg az alkotmányellenességet. A *contra legem* jogalkalmazásnak egyben alkotmányellenesnek, azaz az Alaptörvénnyel ellentétesnek kell lennie (*contra constitutionem*) {lásd 3280/2017. (XI. 2.) AB határozat, Indokolás [38]}. Jelen esetben a bírósági jogértelmezés a rá vonatkozó, az Alaptörvény 28. cikkében foglalt jogértelmezési szabályokat kifejezetten figyelmen kívül hagyta, emiatt *contra constitutionem* vált önkényessé, és így az Indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának sérelmét is okozta.

38. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában rögzítette, hogy nem tekinti feladatának a bírósági jogalkalmazás felülvizsgálatát, csupán annak alkotmányos kereteinek betartását ellenőrzi, különös tekintettel a bírósági jogértelmezésnek az Alaptörvény 28. cikkében foglalt lényeges elemeire, egyrészt az alapjogi érintettség, valamint a jogszabályi célhoz kötött jogértelmezési alapelv vizsgálatára. Maga az Alaptörvény 28. cikke is akként fogalmaz, hogy a jogértelmezésnek a jogszabály célját elsősorban kell figyelembe vennie, és nem zárja ki, hogy a jogszabály tartalmának megállapításakor a bíróság egyéb szempontokra is figyelemmel legyen, és hogy ezek mérlegelése során, indokolt esetben, a jogszabály eredeti céljával ellentétes következtetésre jusson. Az a bírósági mérlegelés azonban, amely a jogszabály céljának vizsgálatát teljes mértékben és kifejezetten kizárja, már alaptörvény-ellenesnek minősül.

39. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság fenti gyakorlatát – figyelemmel az Emberi Jogok Európai Bíróságának a gyakorlatára is [különösen: Beian kontra Románia (30658/05), 2007. december 6.] – annyiban pontosította, hogy elismerte: vannak olyan helyzetek, amikor egy szabályozás felülírása, kitégítése a bíróságok részéről már nem jogértelmezési, hanem *contra legem* jogalkalmazási – tulajdonképpen jogalkotási – tevékenységet jelent, ami felveti a bíróságok törvényeknek való alávetettsége elvének a sérelmét. „A jogállamiság elvéből, követelményéből az is következik, hogy a jogértelmezés nem válhat a jogalkalmazó szerv önkényes, szubjektív döntésének eszközévé. Ellenkező esetben sérülne a jogbiztonság

követelménye, a jogalkalmazó szervek döntéseire vonatkozó kiszámíthatósági és előre láthatósági elvárás” {3026/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [27]}

40. **Jelen ügyben a végzések indokolása az Alaptörvény 28. cikkének értelmezési klauzulájából, vagyis az objektív teleologikus értelmezésből úgy indult ki, hogy a Bv. tv. 144/B. § szerinti panasz jogintézmény bevezetésének célját vette kizárólagosan figyelembe egy másik jogintézmény, a Bv.tv. 10/A. § szerinti kártalanítási eljárás különös szabályainak alkalmazásakor – jelen esetben ezen szabályok figyelmen kívül hagyásával. A bíróság tehát figyelmen kívül hagyta a Bv. tv. 436. § (10)-(11) bekezdéseinek a rendszertani és a nyelvtani értelmét, és ezáltal téves következtetésre jutott.**

41. **A jogi norma kellően komplex vizsgálatának hiányában az értelmezés a normaszövegen – ami az EJEB-hez benyújtott kérelem nyilvántartásba vételétől teszi függővé a 144/B.§ szerinti panasz előterjesztésének feltételét - való túlterjeszkedéshez és a kártalanítás iránti kérelem megalapozatlan, érdemi vizsgálat nélküli elutasításához vezetett, vagyis *contra legem* eredményt idézett elő.**

42. Kiemelendő, hogy az Indítványozóhoz hasonló ügyekben más törvényszékek által alkalmazott stabil gyakorlat a Szegedi Törvényszék jogértelmezésével ellentétes. Az érdemi vizsgálat nélküli elutasítást megalapozó jogértelmezést az ügyészség sem osztotta a Szegedi Törvényszéknek küldött véleményében, azonban a bíróság ezt is figyelmen kívül hagyta. Mindez pedig a tisztességes eljárás sérelmét okozta.

A bírósághoz való jog és a jogorvoslathoz való jog megsértése

43. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint pedig - 3027/2018. (II. 6.) AB határozat - a tisztességes eljáráshoz való jog magában foglalja az alkotmányszövegben kifejezetten nem nevesített **bírósághoz való jog** valamennyi feltételét is. (ABH 1998, 91, 98–99.) Az Alkotmánybíróság értelmezésében tehát a tisztességes eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a hatékony bírói jogvédelem követelménye, amely szerint **a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben dönthessen.** Önmagában a bírói út igénybevételének formális biztosítása ugyanis nem elegendő az eljárási garanciák teljesedéséhez, hiszen az alkotmányos szabályban előírt garanciák éppen azt a célt szolgálják, hogy azok megtartásával a bíróság a véglegesség igényével hozhasson érdemi döntést. A tisztességes eljárás követelménye tehát magában foglalja a hatékony bírói jogvédelem igényét is” (Indokolás [24]).

44. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben azt is rögzítette, hogy a bírósághoz való fordulás alapvető joga nemcsak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a bírósági eljárásban a fél pozícióját biztosítja a személyeknek. A személyek alanyai, alakítói és

nem tárgyai, „elszenvedői” a bírósági eljárásnak. **Alaptörvényben biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogaikat és kötelességeiket elbírálja s ne csak az ezeket tartalmazó beadványról mondjon véleményt,** és arra is, hogy lehetőséget kapjanak a bírósági döntés alapjául szolgáló tényállással és jogi kérdésekkel kapcsolatban nyilatkozataik megtételére. [59/1993. (XI. 29.) AB határozat].

45. Figyelemmel arra, hogy a t. Alkotmánybíróság több döntésében is hivatkozta és rendszeresen figyelemmel van a strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatára, az alábbiakban a bírósághoz való jog kapcsán ezen fórum gyakorlatát is hivatkozunk. Az Egyezmény 6. Cikke biztosítja a tisztességes eljáráshoz való jogot, melynek immanens része a bírósághoz való fordulás joga is.

46. Az EJEB értelmezésében a bírósághoz való jogot, egyik aspektusa a hozzáférés joga, azaz a bíróság előtti eljárás megindításához való jog (*Golder kontra Egyesült Királyság*, § 36). A „bírósághoz való jog” és a hozzáférés joga nem abszolút jogok. Korlátozásoknak vethetők alá, de ezek **nem szűkíthetik vagy csökkenthetik az egyének hozzáférést olyan módon vagy mértékben, amely már ezen jog lényegét vonná el** (*Philis kontra Görögország*, § 59; *De Geouffre de la Pradelle kontra Franciaország*, § 28, és *Stanev kontra Bulgária* [GC], § 229).

47. Az ügy speciális körülményeitől függően, ezen jog gyakorlati és hatékony jellege csorbulhat, például: olyan eljárásjogi korlátok miatt, amelyek kizárják vagy korlátozzák a bírósághoz való fordulás lehetőségét. **A nemzeti bíróságok különösen szigorú eljárásjogi jogértelmezése (eltúzott formalizmus) megfoszthatja a kérelmezőket a bírósághoz való hozzáférés jogától** (*Perez de Rada Cavanilles kontra Spanyolország*, § 49; *Miragall Escolano kontra Spanyolország*, § 38; *Société anonyme Sotiris és Nikos Koutras ATTEE kontra Görögország*, § 20). Továbbá, a bírósághoz való jogba nemcsak eljárás megindításának joga tartozik bele, hanem a jogvita bíróság általi eldöntéséhez való jog is.

48. Jelen ügyben a bíróság fent már kifejtett *contra legem* jogalkalmazásával megfosztották Indítványozót a bírósághoz való hozzáférés jogától, és ezzel összefüggésben a jogorvoslathoz való jogától is, hiszen a 2017. január 31. napját megelőző időszakra a kérelem elbírálására abban az esetben is volt lehetősége a bíróságnak, ha az általuk alkalmazott *contra legem* jogértelmezést vesszük alapul. A kártalanítási eljárást bevezető jogszabálmódosítás hatálybalépését megelőző fogvatartási időszakra ugyanis a kérelem elbírálásának minden feltétele biztosított volt.

- *Szükségesség-arányosság teszt*

49. Az alapjogkorlátozás vonatkozásában annak indokoltságát, illetve arányosságát kell vizsgálni. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése rögzíti az alkotmányos alapjogkorlátozás kritériumait. Eszerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Jelen esetben nem azonosítható az az alkotmányos érték sem, aminek védelmében indokolt a korlátozás, ebből következően az arányosság kérdése fel sem merülhet.

Összefoglalás

50. Természetesen az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése a tisztességes bírósági eljáráshoz biztosít jogot, és nem azt garantálja, hogy annak eredménye minden esetben helyes lesz. Jelen esetben a bíró jogértelmezése a Bv. tv. 10/A. § szerinti kártalanítási eljárás lényegével ellentétes, azzal, hogy a kérelmezők a fogvatartás alatt elszenvedett sérelmeikért egy hazai fórum előtt hatékony jogorvoslatban részesüljenek.

51. A t. Alkotmánybíróság gyakorlata is rámutat arra, hogy a tisztességes eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a hatékony bírói jogvédelem követelménye, amely szerint a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben dönthessen. Önmagában a bírói út igénybevételenek formális biztosítása ugyanis nem elegendő az eljárási garanciák teljesedéséhez, hiszen az alkotmányos szabályban előírt garanciák éppen azt a célt szolgálják, hogy azok megtartásával a bíróság a véglegesség igényével hozhasson érdemi döntést.

52. A jogalkotó Bv. tv. 436. § (11) bekezdésében egyértelművé tette, hogy az EJEB által iktatott kérelemmel rendelkezők esetében a Bv. tv. 144/B. § szerinti panasz benyújtása nem feltétele a kártalanítási igény érvényesítésnek, a bíróság azonban ezt teljes mértékben figyelmen kívül hagyta, ami az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből következő jogbiztonság követelményét megsértve a tisztességes eljárás sérelmét okozta. Mindemellett a bíróság rendkívül súlyosan megszegte az eljárások lefolytatására vonatkozó ésszerű idő követelményét, egy érdemi vizsgálatot nélkülöző eljárásban. Mindezen mozzanatai a végzések Alaptörvényellenességét okozták megfosztva Indítványozót attól, hogy az Őt ért jogsérelmek, melyek az Alaptörvény III. Cikkét sértik magyarországi bírói fórum előtt legyenek kompenzálhatóak.

A fent kifejtettek alapján kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy a Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának 5.Bv.245/2018/20. számon hozott végzését és az azt helybenhagyó, Szegedi Törvényszék 5.Bpkf.841/2019/2. számú végzését, mint alaptörvény-ellenes bírói döntéseket megsemmisíteni szíveskedjék.

Kelt. Budapest, 2019. augusztus 12.

Indítványozó képviselőjében:

dr. Karsai Dániel
Ügyvéd
Karsai Dániel Ügyvédi Iroda
1056 Budapest, Nyáry László tér 11. sz. 1. em.

Karsai Dániel Ügyvédi Iroda

dr. Karsai Dániel András

